

Анотація

Черкасова І. В. Податки на землю згідно з ісламським правом: зміст і види. — Стаття.

У статті досліджується становлення системи ісламських земельних податків. Особливу увагу приділено взаємозв'язку виду податку та правового статусу землі, принципам оподаткування.

Ключові слова: іслам, Халіфат, ісламські податки, закят, ушр, харадж, джизья, хумс, ганима.

Аннотация

Черкасова И. В. Налоги на землю согласно исламскому праву: содержание и виды. — Статья.

В статье исследуется становление системы исламских земельных налогов. Особое внимание уделено взаимосвязи вида налога и правового статуса земли, принципам налогообложения.

Ключевые слова: ислам, Халифат, исламские налоги, закят, уshr, харадж, джизья, хумс, ганима.

Annotation

I. Cherkasova: Land taxes according to Islamic law: content and types. — The article.

The article investigates the establishment of Islamic land taxation system. Special attention paid to correlation of kind of tax and land's legal status, taxation principles.

Keywords: Islam, Khalifat, Islamic taxes, Zakyat, Ushr, Kharadzh, Jizya, Khums, Ghanima.

УДК 341.244.8:341.942

І. В. Жорник

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ КОНВЕНЦІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Жодна зі сфер людської діяльності не є настільки ускладненою іноземним елементом, як морське судноплавство. Відносини, що виникають при здійсненні цієї діяльності, зазвичай поєднують контрагентів з усіх сторін світу. А вони є представниками різних правових систем, різних правопорядків. Безумовно, такі відносини потрапляють до сфери дії міжнародного приватного права. Як відомо, ця галузь права регулює приватноправові відносини, ускладнені іноземним елементом, використовуючи при цьому колізійний та матеріально-правовий методи правового регулювання [1, 10]. Суть колізійного методу полягає в тому, що він, не регламентуючи правовідносини по суті, визначає, право якої держави повинно бути застосоване для регулювання правовідносин з іноземним елементом. Застосування матеріально-правового метода означає, що норми міжнародного приватного права регулюють правовідносини з іноземним елементом — визначають права та обов'язки сторін таких правовідносин, встановлюють відповідальність за неналежну поведінку сторін [1, 15–16]. Міжнародне морське приватне право, мабуть, як жодна інша галузь права (або підгалузь, в залежності від позиції, яку займає той чи інший науковець), налічує в своєму арсеналі велику кількість міжнародних угод, що уособлюють в собі саме матеріально-правовий метод регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом.

Для конвенцій з уніфікації морського права найбільш характерним є метод прямої уніфікації, суть якого полягає в тому, що в міжнародному договорі встановлюються завершені правові норми (матеріальні та, рідше, колізійні), готові без перетворення до застосування в системі внутрішнього права держав — учасниць договору, а ці держави приймають на себе обов'язок забезпечити їх застосування. Шляхом створення таких уніфікованих норм досягається високий ступінь однаковості правового регулювання одного й того ж самого виду відносин в державах, які беруть участь у конвенції. Уніфіковані норми мають двоїсту природу. Вони не є міжнародно-правовими, оскільки призначені регулювати відносини між суб'єктами внутрішньодержавного права (юридичними, фізичними особами) і розраховані на їх застосування в системі цього права та з використанням внутрішньодержавного механізму. За змістом ці норми можуть бути різними — цивільними, трудовими, процесуальними і т. ін. В конвенціях про уніфікацію морського права переважають цивільно-правові норми. З іншого боку, уніфіковані норми визначають зміст зобов'язання, прийнятого на себе учасниками міжнародного договору, тому є елементом такого зобов'язання і в цій якості потрапляють під дію права міжнародних договорів [2, 3–18].

До кола джерел міжнародного приватного морського права, зокрема, належать: Кодекс торговельного мореплавства України [3], Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил про коносамент 1924 року [4], Конвенція ООН про морське перевезення вантажів 1978 року [5], Конвенція ООН про договори повністю або частково морського міжнародного перевезення вантажів 2008 року [6] та ін. Практично всі коносаменти або чартери, що складаються при здійсненні міжнародних морських перевезень вантажів, містять застереження про застосовне право, відповідно до якого до таких перевезень застосовується одна з вищеназаних конвенцій. А коли постає питання застосування цих міжнародних угод, виникають труднощі розуміння певних термінів та понять, що потребують відповідного тлумачення. При цьому тлумачення досить часто створює певні проблеми для судів (при вирішенні спірних питань) та для контрагентів в договорах. Річ у тім, що в міжнародних відносинах держава та міжнародні органи, в тому числі й судові, з'ясовують зміст норми як елементу правової системи. Органи ж держави тлумачать міжнародну норму для того, щоб вона могла застосовуватися як частина національної правової системи в конкретних обставинах справи відповідно до соціальних умов моменту застосування норми [7, 129–130]. Крім того, оскільки міжнародний договір охоплює своєю дією декілька держав (дві та більше), то завжди виникає питання про автентичність перекладу. При застосуванні міжнародного договору слід уточнити, примірник якою мовою є оригінальним текстом договору. Практика показує, що досягти повної автентичності тексту договору на різних мовах є практично неможливим, тому при практичній роботі з нормами міжнародних договорів бажано ознайомитися з їх оригінальним текстом (або порівняти версії текстів на різних мовах) [1, 21]. Зазвичай міжнародні угоди складаються декількома мовами, проте українська серед них зустрічається рідко, тому забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні

є доволі важливим фактором правильного застосування їх норм на території нашої держави при вирішенні спорів або укладенні договорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням автентичності перекладів міжнародних конвенцій та тлумаченню їхніх норм приділяли увагу знані фахівці міжнародного публічного та приватного права (В. Корецький, І. Лукашук, О. Мережко, Н. Бірюкова, О. Трагнюк), міжнародного морського публічного та приватного права (С. Гурєєв, А. Маковський, С. Молодцов), теорії права (Є. Васьковський, Б. Кістяківський, М. Коркунов, П. Люблінський, Ф. Тарановський, Г. Шершеневич, М. Вопленко, Т. Насирова, П. Недбайло, А. Піголкін, Ю. Ткаченко, О. Черданцев, С. Алексєєв, М. Цвік, М. Марченко, О. Скакун, В. Лазарєв, П. Рабінович). Проте забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні предметом досліджень української правової науки досі не виступало. У зв'язку із цим метою цієї статті є визначення шляхів вдосконалення діючого законодавства України щодо забезпечення автентичності та своєчасності перекладів і опублікування міжнародних морських конвенцій.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 9 Конституції України [8], чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Ст. 3 Закону України від 23.06.2005 р. «Про міжнародне приватне право» [9] передбачає: «якщо міжнародним договором України передбачено інші правила, ніж встановлені цим Законом, застосовуються правила цього міжнародного договору». Згідно із Законом України від 29.06.2004 р. «Про міжнародні договори України» [10], чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору (ст. 19). І тут перед суб'єктом такого правозастосування постає питання про те, який саме текст міжнародного договору слід використовувати — офіційний (зазвичай це — англomовний варіант) чи переклад мовою країни, де відбувається правозастосування (в нашому випадку — переклад українською мовою). Відповідь на це питання є однозначною — необхідно використовувати переклад, адже посилання та використання в документообігу на території України норм англійською мовою (чи іншими мовами) може викликати непорозуміння.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про міжнародні договори України», чинні міжнародні договори України публікуються українською мовою в «Зібранні діючих міжнародних договорів України» та інших офіційних друкованих виданнях України. Офіційний переклад багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову здійснює Міністерство закордонних справ України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. На виконання цього Закону постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 № 353 затверджено Порядок здійснення офіційного перекладу багатосторон-

ніх міжнародних договорів України на українську мову [11]. Відповідно до цього Порядку, поняття «офіційний переклад» означає автентичний виклад українською мовою тексту багатостороннього міжнародного договору України, складеного мовою, іншою, ніж українська. Перекладу підлягає консолідована версія тексту договору з урахуванням усіх змін, що набрали чинності, а також тексти договорів про внесення змін до нього. Переклад здійснюється з мови, на якій укладено договір. У разі укладення договору двома або більше мовами для забезпечення автентичності перекладу також використовуються тексти (текст) договору іншими (іншою) мовами.

Тут потрібно погодитися з думкою Р. Коцюби про те, що для того, щоб реалізувати принцип юридичної автентичності, потрібно логічно та докладно дослідити тексти міжнародних договорів і відповідно юридично коректний їх переклад, насамперед — велику кількість оригіналів міжнародних договорів, ратифікованих Україною. Тексти міжнародних договорів не завжди є однаково автентичними. Серед них рідко використовується українська мова, що становить проблему в законотворенні. От і створюються спеціальні структури, які працюють над офіційними перекладами міжнародних договорів. Істотною вадою таких перекладів є брак юридичної освіти у перекладачів, отже, й недостатнє розуміння ними правового змісту норм. Хиби таких перекладів негативно позначаються на системному розумінні права та специфіки правозастосування, що заважає гармонізації міжнародного та національного права. Через відсутність або неповноту застосування принципу юридичної автентичності в практиці гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом постають проблеми: неточність перекладу не тільки понять, а й виразів або словосполучень, невиправдане використання великої кількості синонімів, нерозуміння юридичного змісту матеріалу, який перекладається, що, в свою чергу, викликає появу «нової» юридичної термінології, «надуманого» змісту правових норм, їх довільного тлумачення та відповідно використання цього «багажу» у законопроектах. Переклад українською мовою має чітко відтворювати юридичний зміст автентичного тексту міжнародного договору, укладеного декількома іноземними мовами. Інакше виникають істотні термінологічні розбіжності, які призводять до прийняття нормативного-правового акту низької якості [12].

При цьому ані в законах, ані в підзаконних актах не зазначається про строки перекладу та оприлюднення міжнародних договорів, що викликає на практиці парадоксальну ситуацію, коли міжнародний договір вже діє на території України, а офіційного перекладу не має та офіційно не опублікований. Прикладом такого парадоксу може слугувати Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, сертифікації моряків та несення вахти 1978 р. з наступними доповненнями [12]. Як відомо, Україна приєдналася до неї 1 листопада 1996 року [13], набуття чинності для України відбулося 07.04.1997 р., а офіційний переклад був опублікований лише у 2009 році [14]! Тобто на протязі 12 років чинний для України міжнародний договір, на підставі якого здійснювалася та здійснюється підготовка і сертифікація моряків, видаються відповідні ди-

плови та підтвердження, не був офіційно перекладений та опублікований (на це було звернуто увагу у 2006 році Т. В. Аверочкіною в дисертації «Шляхи імплементації міжнародно-правових стандартів професійної підготовки плавскладу в українському законодавстві» [15, 129]). Та це не єдина проблема «життя» цього міжнародного договору на території України. Його офіційний переклад з англійської мови містить значну кількість вад. Наприклад, лише в назві український перекладач «забув» про провідне слово «стандарти», переклав англійське слово «certification» як «дипломування», що є доволі вузьким для загального змісту цього документа. При цьому доволі цікавим виглядає переклад Міжнародної конвенції про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти 1995 року [16], де викладені зауваження враховані та здійснений цілком відповідний, належний переклад з англійської (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Fishing Vessel Personnel, 1995 [17]), проте відсутнє офіційне оприлюднення. Та це не єдині приклади.

Можна погодитися з думкою О. Стеценко, викладеною у публікації «Нормативные трудности перевода» [18], де авторка зазначає про те, що вже згаданий Порядок здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову лише уточнює, що всі нормативні акти, які підлягають перекладу, направляються до міністерства з МЗС, а попередні переклади підлягають інспекції відповідним управлінням МЗС. Аналізуючи ситуацію, що склалася, авторка зазначає, що в сфері державних перекладів складаються зазвичай неуставні відносини з певними бюро перекладів, які здійснюють переклади за замовленням міністерства, що тим чи іншим чином зацікавлене в приєднанні до міжнародної угоди. Зі всією вірогідністю можна упевнитися, що доцільність перекладу встановлюється ним же. Після цього переклад направляється до МЗС та Мініюсту для перевірки, у випадку позитивного результату подальшу долю акта буде вирішувати Верховна Рада. Напрошується питання: чому б не здійснювати такий переклад напряму, без залучення окремих організацій, або в МЗС, або в Мініюсті? Відповідь цих міністерств єдина — обмеженість кількості персоналу.

Висновки. Таким чином, вважається за доцільне передбачити або в Законі України, або в підзаконному акті норми, якими буде врегульований процес перекладу міжнародних угод більш детально, з визначенням строків перекладу та оприлюднення; запровадити в Міністерстві закордонних справ та Міністерстві юстиції України спеціальні підрозділи, що мають займатися відповідними перекладами та нести відповідальність за їх правильність. Думається, що це дасть можливість у майбутньому позбутися розглянутих вище негативних прикладів перекладу та оприлюднення міжнародних угод в Україні та дозволить повною мірою забезпечити неухильне та відповідне виконання міжнародних домовленостей.

Література

1. Кибенко Е. Р. Международное частное право: Учебно-практическое пособие / Е. Р. Кибенко. — Х.: Еспада, 2003. — 512 с.
2. Маковский А. Л. Природа норм конвенций об унификации морского права / А. Л. Маковский // Материалы по морскому праву и международному торговому мореплаванию: (Нормативные материалы, практика, комментарий). Вып. 18. 1979. — С. 3–18.
3. Кодекс торговельного мореплавства України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 47–52. — Ст. 349.
4. Международная конвенция об унификации некоторых правил о коносаменте (Брюссель, 25.08.1924) / Правила перевозки грузов морем: Гаагские правила, Гаагско-Висбийские правила, Гамбургские правила. Учебно-методическое пособие / Сост. Е. В. Додин, С. А. Кузнецов // Библиотека журнала «Торговое мореплавание» (Серия: Рабочие тетради). — 1999. — № 12/IV. — С. 5–12.
5. Конвенция ООН по морской перевозке грузов 1978 года (Гамбург, 31.03.1978) / Правила перевозки грузов морем: Гаагские правила, Гаагско-Висбийские правила, Гамбургские правила. Учебно-методическое пособие / Сост. Е. В. Додин, С. А. Кузнецов // Библиотека журнала «Торговое мореплавание» (Серия: Рабочие тетради). — 1999. — № 12/IV. — С. 23–42.
6. Конвенция Организации Объединенных Наций о договорах полностью или частично морской международной перевозки грузов 2008 года. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_k30/print1341916485784402
7. Трагнюк О. Національний суд і тлумачення міжнародних договорів / О. Трагнюк // Юридичний журнал. — 2003. — № 4. — С. 129–130.
8. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 32. — Ст. 422.
10. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 50. — Ст. 540.
11. Порядок здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 № 353 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 12. — Ст. 814.
12. Коцюба Р. Принципи юридичної автентичності й архітекτονіки в законотворенні України / Р. Коцюба // Віче. — 2009. — № 12. — С. 9–12. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1508/>
13. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers. — [Electronic resource]. — Access mode: [http://www.imo.org/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Standards-of-Training,-Certification-and-Watchkeeping-for-Seafarers-\(STCW\).aspx](http://www.imo.org/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Standards-of-Training,-Certification-and-Watchkeeping-for-Seafarers-(STCW).aspx)
14. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року: Закон України від 01.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 50. — Ст. 284.
15. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року // Офіційний вісник України. — 2009. — № 60. — Ст. 2148.
16. Аверочкина Т. В. Шляхи імплементації міжнародно-правових стандартів професійної підготовки плавскладу в українському законодавстві: 12.00.03: Дис. ... канд. юрид. наук / Т. В. Аверочкина; ОНЮА. — О., 2006. — 172 с.
17. Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти 1995 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua
18. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Fishing Vessel Personnel, 1995. — [Electronic resource]. — Access mode: <http://www.imo.org/OurWork/HumanElement/Pages/STCW-F-Convention.aspx>
19. Стеценко О. Нормативные трудности перевода / О. Стеценко // Юридическая практика. — 2006. — № 47. — С. 15.

Анотація

Жорник І. В. До питання про забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні. — Стаття.

Стаття присвячена розгляду проблем забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні. Автор розглядає існуючі недосконалості перекладів міжнародних угод, згоду на обов'язковість яких для України надано Верховною Радою. Автор доходить висновку про те, що є доцільним передбачити або в Законі України, або в підзаконному акті норми, якими буде врегульований процес перекладу міжнародних угод більш детально, ніж це є сьогодні, визначити строки перекладу та оприлюднення; запровадити в Міністерстві закордонних справ та Міністерстві юстиції України спеціальні підрозділи, що мають займатися відповідними перекладами та нести відповідальність за їх правильність.

Ключові слова: морське право, автентичність перекладів, морські конвенції, оприлюднення.

Аннотация

Жорник И. В. К вопросу об обеспечении аутентичности переводов международных морских конвенций в Украине. — Статья.

В статье рассматриваются проблемы обеспечения аутентичности переводов международных морских конвенций в Украине. Автор рассматривает существующие несовершенства переводов международных соглашений, согласие на обязательность которых для Украины дано Верховной Радой. Автор приходит к выводу о том, что целесообразно предусмотреть в Законе Украины или в подзаконном акте нормы, которыми будет урегулирован процесс перевода международных соглашений более детально, чем это предусмотрено сегодня, определить сроки перевода и обнародования; создать в Министерстве иностранных дел и Министерстве юстиции Украины специальные подразделения, на которые будут возложены функции осуществления таких переводов и которые будут нести ответственность за их правильность.

Ключевые слова: морское право, аутентичность переводов, морские конвенции, обнародование.

Summary

Zhornik I. V. On the Question of Ensuring the Authenticity of Translations of international Maritime Conventions in Ukraine. — Article.

The article is devoted to the problems of ensuring the authenticity of translations of international maritime conventions in Ukraine. The author examines the existing imperfect translations of the international agreements whose necessity for Ukraine is confirmed by the Verkhovna Rada. The author concludes that special norms should be provided by the Law of Ukraine or by a regulation act which will regulate the translation process of international agreements in a more detailed way than it is provided today; the timing of translation and publication should be determined; special units should be created in the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Justice of Ukraine which will be entrusted with the implementation of such translations and which will be responsible for their accuracy.

Keywords: maritime law, authenticity of translations, sea convention, disclosure.